

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 41 Volume: 8 Issue: 41

Aralık 2015

December 2015

www.sosyalarastirmalar.com ISSN: 1307-9581

HALKEVLERİNİN KAPATILMASININ TÜRK BASININA YANSIMALARI REFLECTIONS OF CLOSING DOWN OF COMMUNITY HOME THROUGH TURKISH PRESS

Ömer OBUZ*

Öz

19 Şubat 1932 tarihinde, 14 kentte kurularak faaliyetlerine başlayan ve sayıları 1950’de 478’e ulaşan Halkevlerinin kuruluş amacı, Kemalist ideolojinin öngördüğü yeni bireyin ve yeni toplumun oluşumuna katkı sağlamaktır. Bu bağlamda Türkiye’nin hemen her noktasında faaliyetlerini sürdüren bu kurumlar, Kemalizm’in değerlerinin geniş halk kitlelerine ulaşmasında son derece hayati bir misyonu yerine getirmiştir. Demokrat Partinin iktidara gelmesiyle birlikte Halkevlerine yönelik eleştiriler başlamış ve Halkevlerinin kapatılma süreci bu dönemde gündeme gelmiştir. Bu çalışmamızda Halkevlerinin kapatılış süreci ve bu sürecin Türk basınına yansımaları vurgulanacak, Türk basınının konuya yaklaşımı irdelenecektir.

Anahtar kelimeler: Halkevleri, Türk basını, Atatürk.

Abstract

The community home which were found in 19 February 1932 in 14 cities, and reached the number of 478 in 1950, the main purpose of the community home is create and form to a new individual and community through Kemalist ideology. These enterprises, which were operating nearly at every corner of Turkey, fulfilled an extremely crucial mission in order former its of republic to reach to the large crowds of public. In the governance of Democrat Party, the criticisms started against the community home and the process of closing of community home was brought to agenda in this period. In this study, the process of the closing of community home and the reflections of this process to the Turkish press will be emphasized, the approach of Turkish press to the subject will be examined.

Keywords: Community home, Turkish press, Atatürk

Giriş: Halkevlerinin Kuruluşu

Milli Mücadele ile birlikte Türk toplumu için yeni bir başlangıç söz konusu oldu. Zira bu mücadeleden zaferle çıldıktan sonra yeni devletin temelleri atılmaya başlandı. Yönetici seçkinler, tarihi bir adım olarak saltanatı kaldırıp yerine Cumhuriyet’i ilan etmiş ve sıra toplumu dönüştürebilme adına yapılacak devrimlere gelmiştir. Bu noktada M. Kemal Atatürk, Türk toplumunu oluşturulmaya çalışılan yeni düzene ayak uydurabilecek seviyeye getirmenin gayretini taşımıştır (Çeçen 1990:87). Yeni rejimin ilanından sonra yaşanan ve dönüşümler paralelinde, halk ile iletişim kurmak, devrimleri halka ulaştırmak adına yeni kurumlara ihtiyaç duyulmuştur. Bilindiği üzere Türk kültürünü geliştirme adına II. Meşrutiyet döneminde kurulan (25 Mart 1912) Türk Ocakları, Cumhuriyet’in ilanından sonra faaliyetlerine Ankara merkezli olarak devam etmiştir. 1930’ların başına gelindiğinde Türk Ocaklarının yerini Halkevlerinin alacağı konuşulur olmuştur. Örneğin 20 Mart 1931’de Cumhuriyet gazetesinde şunlar aktarılmıştır:

“Türk ocaklarının inkılâp muvahaçesinde vazifesini tamamen ifa etmiş addedilemeyeceği, bundan sonra milli bünye ve vazifeler itibarile hiçbir rolü kalmamış olduğu ekseriyetle kabul edilmektedir. Binaenaleyh ocakların mütevaris şeklile tam bir infisaha gittiği tahakkuk etmiştir. Bu teşekküllerin hizmet ve mesai tarzını değiştirerek başka bir vaziyete inkılâp eylemesi lazımdır” (Cumhuriyet 20 Mart 1931: 1).

Akşam gazetesinde de “fırkada faşist teşkilatını andırır gençlik teşkilatı yapılacak” başlıklı bir haber yayınlanmış ve Türk Ocaklarının CHF/CHP (Cumhuriyet Halk Fırkası/Cumhuriyet Halk Partisi)’ye katılması fikrinin oluştuğu belirtilmiştir (Akşam, 20 Mart 1931:1). Bu atmosferde Türk Ocaklarının 10 Nisan 1931 tarihli olağanüstü kurultayı toplanmış ve şu kararlar alınmıştır:

- “Türk Ocakları Cemiyetinin feshine
- Bu cemiyetin haiz olduğu bütün hakların bütün vecibeleriyle birlikte Cumhuriyet Halk Fırkasına devrine” (Cumhuriyet 11 Nisan 1931 1; CHF Üçüncü Büyük Kongre Zabıtları 1931:279-280; Kuruluşlarının Yıl Dönümü Halkevleri (1932-1951-1963) 1963: 5,9).

Bu sıralarda Kemalizm’in geniş halk kitlelerine yayılmasını sağlayacak mekanizmaları oluşturmak ve örgütlemek açısından gerekli ideolojik sistemin ve politik iradenin ortaya konulmasında son derece

* Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

önemli olan CHP'nin (Cumhuriyet Halk Partisi)'nin Üçüncü Büyük Kongresi toplanmıştır (Yeşilkaya 2011: 113). 10-18 Mayıs 1931 tarihinde toplanan bu kongrede, Türk Ocaklarının aldığı karar onaylanmıştır (CHF Üçüncü Büyük Kongre Zabıtları 1931:279-280).

Türk Ocaklarının kapatılmasından sonra da matbuatta Halkevlerinin açılacağı gündeme getiriliyordu. Siyasi seçkinler, modernleşebilmek için halkın eğitilmesi gerektiğini düşünüyordu. Aksi durumda modernleş(tir)me projesinin bir fayda getirmeyeceğinin farkındaydılar. Üstelik arzu ettikleri değerlere, toplumun yabancı olduğunun da bilincindeydiler. Bu bağlamda halkı eğitmek, Kemalizm'i yaymak ve yeni bir toplum oluşturmak adına Halkevlerine ihtiyaç duyulmuştu.

Zeki Mesut, henüz Halkevleri açılmadan önce Hâkimiyeti Milliye gazetesinde, Türk milletinin medeniyet saflarında layık olduğu pozisyona çıkarma davasını güden CHP'nin Halkevleri ile bu göreve atılmak üzere olduğunu, vatandaşların teçhiz edilmesinin de bu kurumların en büyük amacı olduğunu söylüyordu (Mesut, 29 Birinci Kanun 1931:3).

Atatürk'ün büyük önem verdiği Halkevlerini örgütlenme görevini dönemin Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip üstlenmiş ve devrin önde gelen aydınlarını Ankara Türk Ocağı binasında toplantıya davet etmiştir. Toplantıya çağrılanlar arasında Şevket Süreyya Aydemir, Recep Peker, Hasan Cemil Çambel, Cevdet Nasuhi, İsmail Hüsrev, Sadi Irmak, Behçet Kemal Çağlar, Vildan Aşır Savaşır gibi dikkat çekici isimler vardı(Çeçen, 1990:110; Arıkan, 1999:268).

Toplantının akabinde Halkevlerinin ana tüzüğünü hazırlamakla görevli bir komisyon oluşturulmuştur. Yapılan bir dizi toplantıdan sonra Halkevlerinin kuruluşuyla ilgili hazırlıkların sonuna gelinmiş ve az önce bahsi geçen CHP'nin Üçüncü Büyük Kongresi'nde Vilayet İdare Heyetlerine "Talimatnamesine göre icap eden yerlerde Halkevleri açmak ve idare etmek" yetkisi verilmiştir (CHF Nizamnamesi ve Programı 1931, Ankara: TBMM Matbaası, s.16; Çeçen, 1990:110,111).

Tarih, 19 Şubat 1932'i gösterdiğinde Halkevleri,(Adana, Afyon, Ankara, Aydın, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Konya, Samsun ve Van)14 ilde aynı anda açılmıştı. Halkevlerinin açıldığı yerlerde de bir parti yahut devlet görevlisi hazır bulunmuştur. Parti; yeni Halkevleri açılabilmesi için tüm olanaklarını sonuna kadar kullanmış ve hattaba amaçla 1 Mart 1932'de tüm teşkilatlarına bir genelge yollayarak kendi bölgelerinde Halkevleri açmalarını dilemiştir (Çeçen, 1990:119; Şimşek, 2002:61,62).

Halkevlerinin açılış günü olan 19 Şubat 1932 tarihinde Ankara Halkevi'nde bir konuşma yapan Recep Peker, kendinden emin bir şekilde şunları söylemiştir:

"Biz Halkevlerinin samimî ve bütün Türk vatandaşlarını müsavi şeref mevkiinde gören zihniyetle kurulmuş çatıları altında bütün vatandaşları toplamağa ve itinalı bir kültür çalışması içinde millî birliğe yükseltmeğe azmetmiş bulunuyoruz(...)Arkadaşlar! Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Halkevleriyle takip ettiği gaye; milleti şuurlu, birbirini anlayan, birbirini seven, ideale bağlı bir halk kütlesi halinde teşkilatlandırmaktır." (Hakimiyet-i Milliye, 20 Şubat 1932:1).

Peker, bu ideallere ulaşmak için okul eğitiminin yanında halkı terbiye edecek kurumlara olan ihtiyaca değinmiştir. Bu ihtiyacı sonlandırmak adına ortaya çıkan Halkevleri, çalışmalarını bünyesinde oluşturduğu şu dokuz şubeyle yürütmüştür:

- 1- Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi
- 2- Güzel Sanatlar Şubesi
- 3- Temsil Şubesi
- 4- Spor Şubesi
- 5- İçtimaî Yardım Şubesi
- 6- Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi
- 7- Kütüphane ve Neşriyat Şubesi
- 8- Köycüler Şubesi
- 9- Müze ve Sergi Şubesi(Cumhuriyet, 13 Şubat 1932: 5).

Kemalist düşüncenin benimsediği ve aşılamağa çalıştığı değerler bir bütün olarak isimlerini saydığımız bu dokuz şube kanalıyla topluma zerk edilmeye çalışılmıştır. Tam da bu noktada Neşe G. Yeşilkaya, Halkevlerinin işlevlerine yönelik; "devrimin aşılınması, geçmişe ait izleri silmek, kaynaşmış kitle yaratmak, canlandırma, laiklik, terbiye, telkin, güven verme, onore etme" gibi başlıklar tespit etmiştir (Yeşilkaya, 2003:72-77). Bu kurumların temel misyonunu açıklamada son derece ufuk açıcı olan bu başlıklar, Halkevlerinin, Kemalist modernleşmede bir motor-güç olarak tecessüm ettiğini de göstermektedir.

Halkevlerinin çatısı altında yapılan her aktivite de Kemalist fikriyata koşullu olmuştur. Kemalizm'e doğrudan bağlı ve bağımlı olan Halkevlerinin kuşanmış olduğu ideoloji, bu kurumların pek çok aktivitesinde kendisini gösteriyordu. Şüphesiz dönemin atmosferinin de etkisiyle Kemalist kanat Halkevlerine oldukça itibar ediyordu. Dikkat çekici bir biçimde Halkevleriyle ilgili yazılan pek çok

şirdeHalkevlerinden “tanrı evi”, “ilahi mabed”, “ülkümüzün kâbesi” şeklinde söz ediliyordu (Okay 2004: 11).

Halkevlerini teftiş ile görevlendirilen müfettiş A. Tekmen isesansasyonelbir biçimde: “İslam’ın camisi, Hristiyan’ın kilisesi olduğu gibi Kemalist mezhebinin de Halkevleri bence birer mabedir” diyor, Kemalizm’i ilahi bir anlayış olarak, Halkevlerini de camilere alternatif bir mekân olarak düşünüyordu (BCA 490.01/1006.883.1).

Yeni rejimin kendi pratiğinde son derece önemli görevler ile teçhiz ettiği ve vazifedâr kıldığı Halkevleri, sayısını hızla arttırmıştır. 1933 yılında elli beş olan sayı,kısa süre içerisinde artış göstermiştir. Yaygın eğitimi sağlama adına rejim,mütemadiyeneni Halkevlerinin açılmasını teşvik etmiş ve halk ile arasındaki iletişimin sağlıklı işlemesine önem vererek kendisini her daim görünür kılmak istemiştir.Yine de bu evlerin sayısı yeterli görülmemiştir. Öyle ki 1944’de Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, ülke genelindeki Halkevleri sayısının 500’e, köylerdeki halkodaları sayısının da en az 10000’ne ulaşması için bir direktif vermiştir (BCA 490.0.1/5.25.1).1950’de halkodalarının sayısı 4332’ye, 1951 yılına gelindiğinde iseHalkevlerinin sayısıbiri Londra’da olmak üzere 478’e yükselmiştir (Kara 2006:35). 1932-1940 yılları arasında hızlı bir yükseliş evresi geçiren bu kurumlar ilgili dönemde 23750 konferans, 12350 tiyatro gösterisi, 9050 konser, 7850 film gösterimi ve 970 sergi düzenlemiştir (Şimşek, 2002:61; Başbuğ, 2013:43,44).

Anlaşıldığı gibi Halkevleri çok kısa bir sürede yükselen bir ivme kazanmıştır. Kemalist ilkelerin halka ulaştırılması ve toplumun değişimeentegreedilmesiaçısındanHalkevlerison derece hassasiyetle takip ediliyordu.Dolayısıyla Halkevleri;bir yandanülkenin dört bir yanında sayısını hızla arttırırken,artışa orantılı bir şekilde pek çok etkinliğeev sahipliği yapmıştır.Modernleşme veöngörülenulus-devlet tasarımı doğrultusundaçıkılan bu yolda, Osmanlı İmparatorluğu’nun kozmopolit anlayışının izlerinin silinmesi, toplumun mobilize edilerek öngörülen biçime uygunTürk kimliğinininşasıamaçlanmıştır. Böylece ulus-devlet idealine uyumlu bir şekilde tasarlanan Halkevleri; bu paradigmalara çerçevesinde olmak kaydıyla edebiyat, eğitim, kültür ve sanat, gibi pek çok konuyla alakadar olmuştur.

Halkevlerinin Kapatılmasının Türk Basınına Yansımaları

Yeni rejimin kendisine bağlı bir kurum olarakdonattığıHalkevlerinin varlığı, Demokrat Parti (DP)’nin iktidara gelmesi ile birliktetartışılmaya başlamış ve çok geçmeden de kapatılması yönünde bir tavır ortaya konmuştur. DP iktidarı dönemindehem siyasiler,hem de Türk aydınları arasında bu mesele hararetlekonuşulmayabaşlanmıştır.Türk basını iseHalkevlerinin kapatılması konusunda yaşanan münakaşalarınadeta arenasıkonomunda olmuştur.

İfade ettiğimiz üzere DP’nin iktidar koltuğuna oturmasıyla beraber geleceği de tartışma konusu olan Halkevlerinin kapatılacağı yönündehaberler kamuoyunda yer almaya başlamıştır. Ve hatta maddi olanakların elvermemesi yüzünden evlerin faaliyetlerinde kesintiler meydana gelmiştir.CHP yanlısı basın organlarında Halkevlerinin kutsallığı, gördükleri işlev üzerinden anlatılarak kurumların varlığının meşruiyeti perçinlenmeye çalışılmıştır.Halkevleri devrime hizmet eden kurumlar olarak nitelendirilmekle birlikte Halkevlerinin gençliğe görev ve sorumluluk bilincini aşıladığına da değinilerek,bu gibi konuların “parti davası” olmaktan çıkarılması gereği vurgulanmıştır (Pektaş 15 Aralık 1950: 1).

DP yanlısı basın organlarının konuya temel yaklaşımı ise Halkevlerinin CHP’nin fikirlerine/menfaatine uygun olarak hareket ettiği veHalkevlerinin milletin malı ile oluşturulduğundan bunlar üzerinde hak iddia edilmesinin doğru olmadığı idi (A.S.Ç 7 Temmuz 1950:1,2).

Bu noktada CHP’liler; DP’nin kurulmasıyla birlikte kendilerininHalkevlerini çok partili yaşama uygun bir şekle sokmaya çalıştığını, 1947 kurultayında bu konunun gündeme getirildiği ve Halkevlerinin siyasi tesirlerden uzak olarak kültürel hizmetleri devam ettirebileceği bir formata sokulması önerilerinde bulduklarını, ancakDP’lilerin bu görüşleri dikkate almadıklarını öne sürmüşlerdi (BCA 490.1.0.0/63.242.4).DP’liler ise bu iddiaları kabul etmiyordu. Son Posta yazarlarından S. Ragıp Emeç, CHP’lilerin uzun zamandan beri konuyu geçiştirdiği ve herhangi bir somut atmadığını söylemiş, ardından da DP’nin sabrının tükendiğini veharekete geçtiğini söylemiştir (Emeç 26 Temmuz 1951:1,7).

Zafer gazetesinde M. Faik Fenik, CHP’nin 1947 kurultayındaifade ettiği bu arzunun, söz konusu malların haksız “iktisap” edildiğini kabul etmek anlamına geldiğini belirtmiş veCHP’nin aslında kendi çıkarını düşündüğünü dile getirmiştir (Fenik, 8 Ağustos 1951:1,4).

Son bağlamda DP’nin kurucularından Adnan Menderes ise CHP’lilerin iddialarınave ithamlarınaşöyle yanıt vermiştir:

“Böyle bir kanunun bir gasp ve müsadere kanunu olacağını ileri sürüyorlar. Hakikat şudur ki: Bir gasp ve müsadere bahis mevzuu ise bu, ancak ve ancak mazide Halk Partisi tarafından irtikab edilmiştir. Halk Partisinin elindeki malların vaktile kanunlar susturularak, milli murakabe her sahada mefluç bırakılarak düpedüz bir müsadere ve gasp şeklinde devlet hazinesinden ve millet malından iktisap edildiği şüphe götürmez bir hakikattir.”

Halkevlerinin tesis haline getirilmesi noktasında da CHP'nin çoktan harekete geçmesi gerektiğini, CHP'lilerin 1947'de üç ay içerisinde bu işi halledeceklerini söylediklerini, fakat aradan bunca zaman geçmesine rağmen somut adım atmadıklarını vurgulamıştır (Cumhuriyet 6 Ağustos 1951:1,4).

Her koşulda Türk kamuoyunun gündemine sancılı biçimde giren Halkevlerinin kapatılması sorununun matbuatta bulunduğu yankı büyük olmuştur. Ulus gazetesi, konunun gündeme gelmesinden sonlanmasına kadar Halkevlerinin kapatılması düşüncesini "müsadere" olarak değerlendirmiştir. Gazete okuyucularına 19 Temmuz tarihli Anayasa Komisyonu toplantısında Halkevleri meselesinin görüşüldüğünü ve bu hususta bir rapor hazırlamak üzere Ferit Alpiskender, Muhlis Tümay ve Kemal Özçoban'dan oluşan bir komisyon kurulmasına karar verildiğini aktarmıştır (Ulus, 20 Temmuz 1951:1). CHP'ye yakın basın organlarının konuyla ilgili temel görüşlerinden biri, CHP'nin mallarına göz dikildiği idi (Ulus, 21 Temmuz 1951:1).

Selim Rağıp Emeç, CHP'nin nahak bir şekilde bünyesine kattığı malların milletin kendisine verileceğini, dolayısıyla bir hakkın iadesinin söz konusu olduğunu söylemiştir. Onun bu bahsi değerlendirme tarzı gerçekten de dikkat çekicidir. Nitekim 14 Mayıs'ı devrim olarak görmekle birlikte Halkevlerinin kapatılması ile ilgili kanunun yürürlüğe gireceği tarihi de sosyal bir ihtilalin başlangıcı olarak tasavvur etmiştir (Emeç, 26 Temmuz 1951:1,7).

Pek tabii bu süreç iktidar ve muhalefet tarafından farklı değerlendirilmiştir. Ulus'un "müsadere" fevranına karşılık Zafer gazetesinde bu durum "milletin malı millete veriliyor" şeklinde yorumlamış, bu malların bizzat CHP tarafından "gasp edildiği" belirtilmiş (Zafer, 25 Temmuz 1951:1) ve hatta aynı gazete, CHP'yi açıkça "hırsız" olarak nitelendirilmiştir (Zafer, 7 Ağustos, 1951:1). Buna karşılık muhalefetin başında olan İsmet İnönü, Halkevlerinden hiçbir çıkarlarının ve hatta menfaatlerinin olmadığını altını çizerek ve yapmaya çalıştıklarını, bu kurumların sadece görevlerini hakkıyla yerine getirmelerini sağlanmak olarak ifade etmiştir (Cumhuriyet, 24 Temmuz 1951:4).

Kapatılma ile ilgili kanun tasarısı, Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce ve yedi arkadaşı tarafından verilmiştir. Gerekçede, CHP'nin mallarının yüz milyonlarca lira değerinde olduğu ve malların devlete iade edilmesi gerektiği belirtilerek iktidarı uzun süre elinde bulunduran bu partinin kendi otorite ve mali kudretini artırma amacıyla tuttuğu bu yolun önlenmesi arzusunda olduğu ifade edilmiştir (Cumhuriyet, 27 Temmuz 1951:1,5). Bağlantılı olarak DP ve "tarafdarları" CHP'nin yüksek mal varlığına dikkat çekerek hem haksız bir rekabetin olduğunu, hem de malların halka ait olduğunu söylemişlerdir. CHP ve "tarafdarları" ise malların daha ziyade hibe ile elde edildiğini söylemekle birlikte Halkevlerinin Türk toplumu ve kültürü için gördüğü işlevi ön plana çıkarmaya çalışmıştır.

Halkevlerinin kapatılmasını öngören tasarı karşısında CHP içerisinde konuya verilecek tepkiler arasında farklı görüşler ortaya çıkmış, ara seçimlere girilmemesini savunanlar olduğu gibi, Meclisten çekilmeyi önerenler ve devamlı surette mitingler yapılarak olayın duyurulmasını isteyenlerde olmuştur (Vatan, 27 Temmuz 1951:4). Ancak DP'nin kararını "suikast" olarak nitelendiren H. Cahit Yalçın, seçimlere girmeme yönündeki yaklaşımı doğru bulmamış ve bunun DP'lilerin ekmeğine yağ süreceğini söylemiştir (Yalçın, 9 Ağustos 1951:1).

Yine de Halkevlerinin kapatılmasına yönelik ortaya konan bu tavır neticesinde tepkiler gösterilmiş, çeşitli şehirlerde protesto toplantıları yapılmıştır. Örneğin İstanbul'da bir protesto toplantısı düzenlenmiştir (Ulus, 29 Temmuz 1951:1). Toplantıdan sonra bir de beyanname yayınlayan CHP İl Teşkilatı, Halkevlerini ve halkodalarını millete devretmeye hazır olduklarını ve daha önce belirttiğimiz üzere 1947'de bu maksatla DP'ye resmen başvurduklarını, ancak bir yanıt alamadıklarını iddia etmiş, DP'nin Halkevleriyle Anayasa hükümlerine, hukuk prensiplerine ve insan haklarına aykırı hareket ettiğini açıklamıştır (Cumhuriyet, 29 Temmuz 1951:1,5; Vakit, 29 Temmuz 1951:1,2). Bu noktada ifade edilmesi gereken önemli bir nokta vardır. Halkevlerinin kapatılması meselesinin gündeme sıcak bir şekilde girmesinin ardından CHP yanlıları, hemen ilk olarak Anayasanın ihlal edildiği savı üzerinden bir refleks geliştirmiştir. Keza CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek, parti merkezinde yaptığı bir basın toplantısında Halkevlerinin kapatılması ilgili alınmak istenen kararın hukuk prensiplerine aykırı olduğunu dile getirmiştir. Eski Başbakan Ş. Günaltay ise amacın muhalefeti susturmak ve CHP'ni yavaş yavaş öldürmek olduğunu söylemiştir. Yine eski İçişleri Bakanı Şükrü Kaya da malların bir kısmının Atatürk'e ait olduğunu söyleyerek kararı eleştirmiştir (Akşam, 26 Temmuz 1951:1,2).

CHP tarafından yöneltilen tüm eleştirilere, Halkevlerinin kapatılmasını savunanların verildiği temel karşılık ise malların halka ait olduğu idi. Vatan'da Ahmet Emin Yalman, CHP'nin elindeki malların asılsız muamele ve baskılarla edinildiği belirtmişti. Ardından da yapılanın, iddia edildiği gibi bir müsadere olmadığını, haksız kazanılan malların halka verilmesi olduğunu dile getirmişti (Yalman, 28 Temmuz 1951:1,3). Benzer bir perspektiften hareket eden Mümtaz Faik Fenik de Halkevlerinin kapatılmasını, tasarıya muhalif olanların belirttiği şekliyle Anayasa aykırı görmemiş, bilakis bu durumu "adalet eseri" olarak nitelendirmiştir:

“Demokrat Parti iktidarı bu hakkı yerine getirirken bu binalar üzerine oturup kendisine mal edecek değildir. Halk Partisi tarafından milletten gasp edilmiş mallar, gene millete iade olunmaktadır. Çıkmak kanun Halk Partisini tarihi ve ağır bir hesaptan temizlemek bakımından onlar tarafından da şükranla karşılanması icap eden bir adalet eseridir.” (Fenik, 27 Temmuz 1951:1,4).

Bir başka benzer yaklaşımı Son Posta gazetesinde Selim Ragıp Emeç göstermiş, CHP'lilerin haksız yere kendi bünyelerine mal aktardığını ve bu parti taraftarlarının “müsadere” olarak nitelendirdikleri bu davanın sadece “bir haksızlığın tamirinden” ibaret olduğunu belirtmiştir (Emeç, 29 Temmuz 1951:7). Halkevlerinin kapatılması konusunda odak nokta olarak halkın gösterilmesi gerçekten de dikkate değer. Gerek CHP ve gerekse DP, konuyu halk için söylemi üzerinden okuması, bittabi kendi yaklaşımlarına bir meşruiyet kazandırma isteği ile açıklanabilir.

Halkevlerinin kapatılmasına karşı çıkanların anayasaya uygunluk dışında en önemli gerekçeleri, demokrasi, Atatürk, kültürel vazifeüçlüsü üzerinden dile getirilmiştir. Örneğin Nadir Nadi, önceli CHP'nin elindeki sınırsız otoriteyle çeşitli mülkler edindiğini inkar etmenin güç olduğunu, Halkevleri üzerinde bu partinin herhangi bir tasarruf hakkı olmaması gerektiğini söylemiş ve haksız kazanılmış malların geri alınmasının düşünebileceğini belirtmiştir. Ardından da DP'yi eleştirerek bunun Anayasa dışı tedbirlerle gerçekleştirilmesini gereksiz gördüğünü ifade etmiş, demokrasinin gereklerine uygun bir çözüm yoluna gidilmesini tavsiye etmiştir (Nadi, 29 Temmuz 1951:1).

Ulus gazetesinde ise DP'nin önde gelen isimleri ile bu parti yanlısı basın ileri sürdüğü “gasp edilmiş malların millete verileceği” söylemine karşı çıkmış ve bu meseledeki haklılıklarının bir tarafını Atatürk üzerinden açıklama yoluna gitmiştir. Ulus'ta ifadesini bulduğu şekliyle; Halkevlerinin kurucusunun Atatürk olduğu, bu kurumların amaçlarının Atatürk tarafından belirlendiği ve her yıl devlet bütçesinden bu kurumlara yardım edilmesini Atatürk'ün önerdiği vurgulandıktan sonra bu öneriyi kabul edenler arasında DP'nin bugünkü ileri gelenlerinin yer aldığı belirtilmiştir (Ulus, 28 Temmuz 1951:1). Vakit gazetesinde Asım Us da Halkevlerinin Türk kültürünü geliştirmek ve devrim fikrini yaymak için Atatürk tarafından kurulduğunun altını çizmiş (Us, 28 Temmuz 1951:1,2) ve Halkevlerinin kapatılmasını antidemokratik görmüştür (Us, 10 Ağustos 1951:1).

Halil Sezai Erkut, benzer şekilde Halkevlerine indirilen darbenin devrimlere ve Atatürk'ün hatıralarına saygısızlık olduğunu belirtmiştir. Yanı sıra Halkevlerini milli bir teşekkül olarak tanımlayarak Atatürk'ün devrimlerine saygılı olan ve bu devrimleri yaşatmak isteyen her iktidarın Halkevleri davasının koruyucusu olmasının bir zorunluluk olduğunu söylemiştir (Erkut, 27 Temmuz 1951:2). Yine Peyami Safa Halkevlerinin varlığını yürüttüğü işleve dayanarak savunmuş, Halkevlerini bilim ve sanat üreten kültür merkezleri olarak nitelemiştir: “Halkevleri ticaret evleri midir, tarla mıdır, çiftlik midir? Halk Partisine bir kuruluş kar getirmiştir?...” (Safa, 3 Ağustos, 1951:1).

M. Benlihan ise “müsadere karşısında ekseriyet istibdadı” başlıklı yazısında, Meclis hükümranlığının çoğunluk partisinin hükümranlığı olmadığını dile getirme ihtiyacı hissetmiştir. Halkevlerine yönelik alınacak kapatma kararının da demokrasiyi ortadan kaldıracığını ve tek parti iktidarının, demokrasinin önüne geçeceğini ifade etmiştir (Benlihan, 1 Ağustos 1951:1). Bu konuda bir diğer sert tepkiyi Falih Rıfkı Atay göstermiş ve Halkevlerinin kapatılmasına ilişkin tasarının bir dikta rejiminin kararı olduğunu ifade etmiştir (Atay, 1 Ağustos 1951:1,4). Son olarak Ulus yazarlarından Kemal Zeki Gençosman, DP'nin bu hareketi ile demokrasiyi ayaklar altına aldığını ve amacın CHP'ni çatisız bırakmak olduğunu vurgulamıştır (Gençosman, 3 Ağustos 1951:3).

Daha önce ifade ettiğimiz gibi CHP'nin önemli isimleri Halkevlerinin kapatılmasını Anayasaya aykırı görüyordu. Nitekim CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek, Parti il merkezindeki basın mensuplarına konuyla ilgili olarak bir beyanatta bulunmuştur. Üç üniversite rektörü, Yargıtay ve Danıştay başkanlarından kurulacak beş kişilik bir heyet ve gereken uzmanlar ile birlikte bu meselenin Anayasaya uygunluğunu araştırmalarını teklif etmiş ve hazırlanacak teklif ve şartlara peşinen uyacaklarını da açıklamıştır. Diğer CHP'liler gibi Gülek de masum gibi gözüken bu tasarının CHP'nin maddi imkânlarını ortadan kaldırmayı hedeflediği kanısını dile getirmekten geri durmamıştır (Ulus, 28 Temmuz 1951:1). CHP'nin bir numaralı ismi İsmet İnönü'nün yaklaşımının belirleyici unsuru da aktardığımız benzer söylemler üzerine inşa edilmiştir (Vatan, 4 Ağustos 1951:3). İnönü'ye cevap veren Adnan Menderes ise bu tasarının Anayasaya aykırı olmadığını, bunun delillerinin de Meclis komisyonlarında gösterildiğini dile getirdikten sonra CHP'nin tek parti döneminde bütün güç ve kudretini kullanarak, kanunları susturarak ilgili malları bünyesine haksız bir şekilde kattığını söylemiştir (Cumhuriyet, 6 Ağustos 1951:1,4).

CHP taraftarlarının eleştirilerine karşılık Mümtaz Fenik, onların bir kolayını bularak üzerine oturduğu malların ellerinden gideceğini anladıkları an DP'nin bu tasarısını millet nazarında kötülemek için her yola başvurduklarını öne sürmüştür. Dahası asıl kendilerinin haksız olarak ele geçirdikleri malları hala

meşru olarak ifade etmelerini Anayasaya aykırı olarak değerlendirmiş ve CHP'yi eski zihniyeti sürdürmekle itham etmiştir (Fenik, 31 Temmuz 1951:1,4).

İlginç bir biçimde tarafların konuyu değerlendirme tarzı ve söylemleri aynı kavramlar üzerinden yürüyordu. Örneğin Adviye Fenik, CHP'nin Halkevlerinin kapatılması noktasındaki tutumunu kronolojik ve kategorik bir şekilde demokrasi ve antidemokrasi kavramları üzerinden açıklama yoluna giderek cevap vermiştir. Ülkeyi yıllarca dilediği gibi kumanda eden ve keyiflerine göre sevk ve idare edenlerin şimdi de Halkevleri üzerinden isteklerini TBMM'ne "dikte" etmeye çalıştıklarını söylemiş ve CHP'yi antidemokratik olmakla suçlamıştır (Fenik, 5 Ağustos 1951:1,4). Vatan gazetesi yazarlarından Mehmet Ali Sebük ise olaya bir hukukçu gözüyle baktığını ve bu meseleye gayet objektif yaklaştığını dile getirerek, yapılanın "milletin malını millete, partinin malını partiye" vermek olduğunu, dolayısıyla demokrasinin gereğinin yapıldığını açıklamıştır (Sebük, 3 Ağustos 1951:3).

Demokrasi, Anayasa, kültür ve Atatürk üzerinden geliştirilen reflekslerin yanında taraflar konuyu bir de karşılıklı siyasi çıkar elde etme şeklinde değerlendirmiştir. DP yanlısı basın organlarında CHP'nin haksız mallar edinerek siyasi çıkar elde ettiği sıkça işlenirken, CHP yanlısı matbuat ise DP'nin, Halkevlerinden bir politik çıkar umduğunu öne sürmüştür. Ulus gazetesi, "Menderes'in oyunu" başlığıyla verdiği haberde, halkevi binalarının DP'nin siyasi propagandalarının yapılacağı birer DP ocağı haline getirileceğini iddia etmiştir. Habere göre Halkevleri müsadere edilecek ve birkaç ay sonra bu binalar Hamdullah Suphi'ye devredilecektir. Hamdullah Suphi de DP'den ayrıca göreceği para yardımıyla DP hesabına siyasi propagandalar yapacaktır. (Ulus, 29 Temmuz 1951:1,6).

Adalet Komisyonu'nun Pazar günü olmasına rağmen toplanıp partinin mallarına ait kanun lâyihasını müzakere etmesi de eleştirilen bir durum olmuştur. CHP'li Kamil Boran, "Fransız İhtilalinde bile böyle bir tecavüze rastlanmamıştır" diyerek Mecliste çoğunluğa sahip olan bir partinin bu tarz kanunlar çıkarmaya hakkının olmadığını dile getirmiştir (Akşam, 30 Temmuz 1951:1). Anlaşıldığı üzere CHP taraftarlarında Halkevlerinin kapatılması hususunda aceleci davranıldığı noktasında bir mutabakat var idi. Ulus, bu aceleli nedenini iki gerekçeye bağlanmıştır. İlk gerekçe, CHP'nin il kongresinde görülen canlılık ve ilgiyi bir yılgınlık şekline sokarak DP propagandası yapmak, ikincisi ise CHP'nin ara seçimlere girmesini engellemek olarak açıklanmıştır (Ulus, 30 Temmuz 1951:1,4). Bu hengâme içerisinde Ali Naci Karacan, CHP'lilerin, TBMM'nin her hakkını kabul ettiklerini ve fakat sadece CHP'ne ait mallar söz konusu olduğu zaman Meclisin yetkisine, iyi niyetine ve dürüstlüğüne güvenmediklerini söylemiştir (Karacan, 31 Temmuz 1951:1,2).

Siyasi havanın ve kamuoyunun gittikçe gerginleşmesine paralel olarak bir makale kaleme alan Ahmet Emin Yalman, konuya biraz daha yumuşak yaklaşmış ve partilerin bu konudaki hatalarını aktarmaya çalışmıştır. Öncelikle konunun uzlaşma ile çözülmesi gerektiğini ifade etmiş ve DP'nin ılımlı bir hava yaratmada yeterince başarılı olmadığını söylemiştir. Makalesinin son kısmında CHP'nin ülke ve partisinin menfaatleri için öfkeyi bir kenara bırakması ve konuya itidal ve basiretle eğilmesi gerektiğini eklemiştir (Yalman, 31 Temmuz 1951:1).

Başta Ulus gazetesi olmak üzere dönemin bazı entelektüellerinin bu bahiste tedirginlik yaşadığı açıktır. Bu siyasal iklimde CHP'lilerin halkevlerinin ısrarla kültürel hizmetlerine vurgu yapmalarında ve demokrasi kavramına sarılmış olmalarında bir paradoks söz konusudur. Keza Halkevlerinin, CHP ile organik bir bağı olduğu çok açık ve bilinen bir durumdur. Öyle ki Halkevlerinin faaliyetleri incelendiğinde, Halkevleri vasıtasıyla topluma yoğun şekilde CHP propagandasının yapıldığı görülebilir. Bu minvalde CHP'nin Halkevlerini politik bir mecrada da kullandığını söylemek yerinde olacaktır. Örneğin 1946 yılında "Halkevi Başkanlığına" başlığıyla CHP Genel Sekreterliğinden bir yazı yayımlanmış ve Halkevlerine kayıtlı kadınların seçimlerde çalışmalarını istenmiştir. Aynı seçimler dolayısıyla CHP Genel Sekreterliği'nden yayımlanan bir genelgede özetle, bütün vatandaşların muhtar seçimlerinden milletvekilleri seçimine kadar hepsine katılarak oy kullanmaları ve Halkevleri ile halkodalarının parti teşkilatı ile sıkı bir işbirliği yapmaları temenni edilmiştir (BCA, 490.1.0/6.30.7).

Bir başka örneği ise CHP Şirvan İlçe Başkanı'nun CHP Siirt İl İdare Kurulu Başkanlığına yazdığı bir yazı üzerinden verelim. Nitekim bu yazıyı konumuz açısından önemli kılan kısım, yazıda 1950 seçimlerinin yaklaştığı ve üye sayısının çoğaltılması gerektiğinin bilincinde olduklarının vurgulanması ile maddi yardım talebinde bulunulmuş olması idi (BCA, 490.0.1/1781.1218.2).

Halkevlerinin kapatılması noktasında süreç ilerlerken CHP konuyla ilgili olarak meclis grubunu toplamış ve Halkevlerinin kapatılması ile ilgili tasarımı görüşmüştür. İnönü'nün de bulunduğu bu toplantıda (Akşam, 1 Ağustos 1951:1) CHP'lilerin kesin bir sonuca varamadıkları anlaşılmaktadır. Nitekim hâlihazırda parti içerisinde bu tasarıya karşı verilmesi düşünülen tepkilerin farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Bu nedenle "tutulacak kat'i yolun parti divanı tarafından belirlenmesi kararlaştırılmıştır" (Vatan, 1 Ağustos 1951:1). Komisyonlar peşi sıra söz konusu tasarımı kabul ederken CHP il teşkilatlarının tepkileri de artarak

devam etmekte idi. Aydın'da, Samsun'da ve Kocaeli'nde yapılan protesto toplantılarında,söz konusu tasarının adil olmadığı ve anayasaya aykırılığıyönünde beyanatlar verilmiştir (Ulus, 2 Ağustos 1951:1,4).

Konuya mahkemelerin el atmasını isteyen düşünceler ise doğal olarak DP yanlılarınca kabul görmemiştir. Zafer gazetesi yazarlarından Cihad Baban bu isteğe: "müruru zarara uğramış ve mahkemeler tarafından halledilmesi mümkün olmayan bu işleri neden mahkemelere düşürmek istedikleri bir türlü anlayılamamaktadır" sözleriyle karşılık vermiştir. Ayrıca CHP'nin yıllarca devlet bütçesinden Halkevleri adına iki milyon lira aldığı belirtilmiş ve bu paraların tamamının Halkevleri için kullanılıyor olmasının bile kanunsuz ve yersiz olduğunu iddia etmiştir. Bu iddiasının gerekçesini de Halkevlerinin cemiyetler kanununa uygun olarak kurulmaması olarak göstermiştir (Baban, 2 Ağustos 1951/1:1,2). Baban, bu örneği Türk siyasi hayatında millet mallarının "iktidar partisi lehine yağma ediliş tarzının en bariz ve kaba bir şekli" olarak değerlendirmiştir (Baban, 2 Ağustos 1951/2:1,2; Baban, 3 Ağustos, 1951:1,2).

Karşılıklı sürtüşmelerin ışığında takip edenzaman diliminde CHP'nin mallarına dair tasarının mecliste görüşülmesine başlanmıştır. Pek çok milletvekilinin görüşlerini aktardığı müzakerelerde CHP milletvekilleri meclisi terk etmişlerdi (Vatan, 7 Ağustos 1951:1,4). Zafer gazetesi, Meclisi terk eden ve diğer oturumlara da katılmayan CHP'li vekillerin bu durumunu uğradıkları hezimet karşısında firar edenler şeklinde değerlendirmiştir (Zafer, 8 Ağustos 1951:1).

Muhalefetin lideri olarak İsmet İnönü, mecliste partisinin görüşlerini dile getirmiş ve partisine yönelik yapılan gasp edilen mallar iddiasını kabul etmemiştir. Keza İnönü, büyük bir toplumsal kurum olarak ifade ettiği Halkevlerinin önemli bir ihtiyacı karşıladığını, birleştirici bir kurum olduğunu ve Halkevlerinin kaldırılmasının "yersiz ve haksız" olduğunu vurgulamıştır (TBMM Tutanak Dergisi, 1951:583,584). Bu arada Malatya'da CHP'liler kanuna karşı ilk fiili hareketi göstermiş ve CHP'lilerin oturduğu bina, ilgili kanunun yürürlüğe girmesi beklenmeden tahliye edilmiştir (Ulus, 8 Ağustos 1951:1).

Uzun bir süreden beri gündemi meşgul Halkevleri ile ilgili kanun tasarısı, 8 Ağustos 1951 tarihinde kabul edilmiştir. Ulus, kanunun kabulünü, "müsadere kanunu çıktı" (Ulus, 9 Ağustos 1951:1) başlığıyla karşılarken Zafer gazetesi, "gasbedilen mallar millileştirildi" (Zafer, 9 Ağustos 1951:1) başlığını tercih etmiştir. Son Saat gazetesi de söz konusu durumu "B. M. Meclisi Halkevlerini dün millete iade etti" şeklinde duyurmuştu (Son Saat, 9 Ağustos 1951:1). Halkevleri ile ilgili kanuna verilen oyların sonucu ise şu şekilde idi: Üyesi sayısı:487. Oy verenler: 342. Kabul edenler: 339. Reddedenler:3. Çekimsenler:0. Oya katılmayanlar:125. Açık milletvekilleri:20 (TBMM Tutanak Dergisi, 1951:741).

Sözü edilen kanunun kabul edilmesinden sonra bu kanuna çeşitli tepkiler gösterilmiştir. CHP'liler binalarını partiye tahsis etmek için pek çok şehirde müracaatta bulunmuştur. Örneğin Bilecik'te bir vatandaş kendi binasını CHP'ne tahsis etmiştir (Ulus, 9 Ağustos 1951:1). Rize ve Gaziantep'teki İl İdare Kurulları da binaları derhal boşaltmışlardı (Akşam, 9 Ağustos 1951:1,2). Kanunun çıkmasından sonra Eskişehir'de CHP il teşkilatı da hemen taşınma hazırlıklarına başlamıştır. Hatta pek çok partili maddi yardımlar ile yeni bir bina almak için teşebbüslere girişmişti (Sakarya, 15 Ağustos 1951:1). Yine İstanbul İl İdare Kurulu, kanunu veto etmesi için Celal Bayar'a bir telgraf çekmiştir (Akşam, 10 Ağustos 1951:2).

Kanunun kabulünün ardından bir beyanatta bulunan Adnan Menderes ise bu konuyla ilgili yapılan eleştirilere şöyle cevap vermiştir:

"Halkevleri, Halkodaları kurmak, gençlik teşkilatını ele almak faşistvari telâkki ve düşüncelerin mahsulü olsa gerektir (...) Halkevlerinin çoktanberi fiilen mesdud bulunmaktadır. Bunlar, içtimai ve siyasi bünyemiz içinde tamamiyle abes, beyhude, geri ve yabancı uzuv halindedirler. Bunları demokratik fikirlerin neşir ve tamimi için bir mektep haline getirmek hayali gene arkaik dar bir telakkinin mahsulü olmaktan başka bir mana ifade etmez" (Cumhuriyet, 8 Ağustos 1951: 1,4; Vatan, 9 Ağustos 1951:1,5).

Sürecin başında olduğu gibi nihayete ermesinden sonra da DP'nin bu kararına yönelik eleştiriler, bahsettiğimiz ve çeşitli örnekler verdiğimiz gibi yine demokrasi, anayasa vemitsel bir figür olarak Atatürk üzerinden gerçekleştirilmiştir. Peyami Safa, Atatürk'ün kendi eliyle kurduğu ve ölünceye kadar üzerine titredığı Halkevlerinin, Atatürk'ün en büyük eserlerinden biri olduğunu belirttikten sonra Menderes'e CHP'nde müfettiş ve milletvekili iken teftiş raporlarında ve meclis nutuklarında Halkevleri ile ilgili neden bir şey söylemediğini sormuştur. Safa, Halkevlerinin Türkiye'nin kültürel ve sosyal hayatına katkılarını ön plana çıkarmayı da ihmal etmemiştir (Safa, 11 Ağustos 1951:1,4).

Hıfzırrahman Raşit Öymen de Halkevlerini yüceltici bir üslupeşliğinde değerlendirmiş, kısaca Atatürk'e değinmiş, Mardin, Diyarbakır ve Ankara Halkevlerinin gördüğü işleve vurgu yapmıştır. Ayrıca Atatürk'ün pek çok önemli şahsiyeti kendi evi gibi gördüğü Halkevlerinde ağırladığını ve hatta DP'lilerin bile bazı kongrelerini bu evlerde yaptığını, bu şehre gelen DP'lileri karşılayanların da halkevi bandosu olduğunu dile getirmiştir (Öymen, 21 Ağustos 1951:2).

Halkevlerinin işlevselliğine yönelik yapılan bu yorumlar, Halkevlerinin pâyidar kalması isteğinin tezahürleriydi. Kuşkusuz bu durumun bir arka planı olduğu da göz ardı edilmemelidir. Her şeyden önce

CHP, uzun müddet elinde bulunduğu iktidarı kaybetmiştir, dolayısıyla teyakkuz halindedir. Ayrıca Türkiye'nin en ücra noktalarına kadar Halkevleri üzerinden sağlamaya çalıştığı toplumsal gücünün ve kendi görünürlüğünün zayıflayacağı gerçeği ile yüz yüzedir. Hatta kendisini var eden ideolojinin temel ve/veya en güçlü aktarım araçlarından olan Halkevlerinin bu işlevinden yararlanamaması, Türk toplumu ile arasındaki iletişimine de darbe vurulması demektir. Şüphesiz konunun bir de maddi, yani ekonomik kısmı vardır. Bu etkenlerin biraraya gelmesi, CHP yanlılarının Halkevlerinin kapatılmasında şiddetli bir karşı duruş göstermelerini sağlamıştır.

Benzer karşı duruşlardan birini de Türkiye'nin ünlü eğitimcilerinden İ. Hakkı Baltacıoğlu göstermiş ve şunları söylemiştir:

"Halkevleri Cumhuriyet Halk Partisi'nin propaganda evleri miydi? Bunun böyle olup olmadığını Halkevlerini kuranlar da bilir. Bozanlar da! Böyle olsa da olmasa da Halkevleri hükmi kişiliklerini almalı, hukukça da tence de ayrı, özgür olmalıydı. Bunu ilk isteyen Cumhuriyet Halk Partisi olmuştu. Bunu Demokrat Parti'de böyle istiyor görünmüştü. Görüşmeler oluyordu. Tam bu sırada kapatıldılar."

Baltacıoğlu, Halkevlerinin ülkenin özellikle kültürel olarak gelişmesine katkılarının büyük olduğuna yönelik inancının etkisiyle evlerin kapatılması ile Türkiye'ye kötülük yapıldığını vurgulamıştır (Baltacıoğlu, 3 Temmuz 1952:2).

İlginç bir şekilde Zafer gazetesindeki yazısında Muhip Dıranas, çıkarılan kanunu da yeterli görmemiş ve şahısların yaptığı muhtemel gaspların hesabını hangi kanun verecek? Sorusunu gündeme getirmiştir. Yirmi yedi yıllık tek parti iktidarının "zimamdarlarının" pek çoğunu "cebidelik" olarak nitelendiren Dıranas, İsmet İnönü'nün edindiği mülkleri sorgulamış ve iktidarın gücüyle şahsi servet yapmış olma ihtimali olanların da hesabının sorulması gerektiğini dillendirmiştir (Dıranas, 10 Ağustos 1951:2).

Sonuç olarak Halkevleriyle ilgili 8 Ağustosta kabul edilen 5830 sayılı kanun metni, 11 Ağustos 1951'de Resmi Gazete'de yayınlanmıştır:

"Resmi daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesiher derneklere ait olup siyasi partilere terk edilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve hazineye iadesine dair" (Resmi Gazete, 11 Ağustos 1951:1781).

Resmi prosedürlerden sonra da kanun metni valiliklere bildirilmiştir (Ulus, 12 Ağustos 1951:1). Halkevlerinin kapatılması kararından sonra CHP Genel Sekreterliği bir genelge yayınlamış, DP'nin böylesine bir kurumu yanlış bir politika güderek kapattığı belirtilerek tarihe karışmış bu kurumların yakın zamanda CHP eliyle tekrar açılacağına dikkat çekilmiştir. Bu bakımdan 24 Şubat 1952'de Halkevlerinin kuruluş yıldönümünün sembolik olarak kutlanacağı da ifade edilmiştir (BCA, 490.1.11/59.3.1:1). Bu arada tahliye işlemleri devam etmekte ve CHP mensupları da yeni binalarına taşınmaktaydı. İlgili kanun çerçevesinde binalar mühürlenirken CHP Genel Merkez binası, Ulus gazetesi binasının bir kısmına taşınmıştır (Vatan, 22 Ağustos 1951:1).

Halkevleri ile ilgili kanunun kabul edilmesinden sonra, en önemli gündem maddesi, binaların ne olacağı konusuydu ve bu konuda çeşitli fikirler ortaya atıldığı gibi bazı kurum ve kuruluşlar da bu binalara talip oluyordu. Sağlık Bakanı Dr. Ekrem Hayri Üstündağ, yaptığı bir açıklamada elverişli binaların hastane yapılacağını söylemiştir (Vatan, 12 Ağustos 1951, s.1).

Akşam gazetesi ise Halkevleri binalarının ne olması gerektiği mevzusunu kamuoyunun dikkatine sunmuş ve Eminönü Halkevi binasının ne olması gerektiğiyle ilgili bir anket dahi açmıştır. Üniversite rektörleri, Halkevi başkanları, öğrenci kuruluşları ve sendikacılar, müzisyenler, ressam, şairler, akademisyenler ve yazarlar gibi değişik kesimlerden insanlarla görüşme gerçekleştirilmiş ve fikirleri alınarak gazetede yayınlanmıştır (Akşam, 25 Ağustos 1951:1,7; Akşam, 26 Ağustos 1951:1,5; Akşam, 27 Ağustos 1951:1,7).

4 Aralık 1951 tarihli Cumhuriyet gazetesinde konuyla ilgili bir haber yayınlanmış ve Maliye Bakanlığında yayınlanan tebliğ okuyucuya aktarılmıştır. Söz konusu kanuna istinaden hazineye 434, köylerin tüzel kişiliğine 378, belediyelere 113, özel idareye 36 olmak üzere toplam 961 gayrimenkulün intikal ettiği bilgisi verilmiştir. Hazineye geçen binalardan 99'u Bakanlar Kurulu kararı uyarınca Milli Eğitim Bakanlığına tahsis edilmiştir. 21 Halkevi ise hükümet konağına, 8 Halkevi de kirada oturan resmi daire ve müesseselere tahsis edilmiştir. 18 Halkevi binası, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına, 9 halkevi kirada ve kötü durumda olan adalet dairelerine, 4 Halkevi de belediyelere tahsis edilmiştir (Cumhuriyet, 4 Aralık 1951:s.1,5).

Diğer binalarda ihtiyaç duyulan çeşitli bakanlıklara peyderpey verilmiş, gelen istekler de göz önüne alınmış ve Bakanlar Kurulu bu binaların bazı yerlere taksim ve tahsisi amacıyla kararlar verilmiştir.

İlgili kararlardan bir tanesi şöyledir:

"5380 sayılı kanun gereğince Devlete intikal eden binalardan ilişik listede yazılı olanların hizalarında gösterilen cihetlere tahsisi; Maliye Bakanlığı'nun 6/12/1951 tarihli ve 3100/-97/201132 sayılı yazısı üzerine, sözü geçen kanununun 7 inci ve 13 üncü maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'nca 12/12/1951 tarihinde kararlaştırılmıştır" (BCA, 030.18.01/127.89.11; BCA, 030.18.01/127.81.18; BCA, 030.18.01/127.89.19.).

Bir başka kararda ise Ankara Halkevinin Kütüphanesi ve binanın kullanılmasına lüzumlu eşya ile birlikte Türk Ocağı'na tahsisi Bakanlar Kurulu tarafından 15 Aralık 1952 tarihinde kararlaştırılmıştır (BCA, 030.18.01/130.90.19). 1953 yılında da Milli Eğitim Bakanlığı, kendisine tahsis edilen halkevi binalarından 38 tanesinin kütüphane olmasını kararlaştırmıştır (Cumhuriyet, 22 Temmuz 1953:6). Neticede binalardan bazıları okul, sağlık merkezi, kütüphane, bazıları da hükümet dairesi olmak üzere Adalet, Maliye, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıklarına taksim edilmiştir (BCA, 030.18.01/127.89.11).

Sonuç

Halkevlerinin kapatılması meselesinin gündeme gelmesiyle birlikte bu konu canlı bir şekilde Türk basınında irdelenmiştir. Başta Ulus gazetesi olmak üzere CHP'ye yakın bazı basın organları bunun bir müsadere ve anayasaya aykırı olduğunu öne sürmekle birlikte asıl amacın CHP'nin tasfiyesi olduğunu iddia etmiştir. DP yanlısı basın organlarından bilhassa Zafer gazetesi ise bu kurumların haksız bir şekilde CHP bünyesine alındığı, "gasp edildiği" yapılanın dasadece halkın malının halka verilmesinden ibaret olduğu görüşündeydi.

Kemalizm'in modernleş(tir)me tasarımının bir ürünü olarak ortaya çıkan ve birer yaygın eğitim kurumu işlevi de gören Halkevleri, dönemin hâkim eğilimiyle uyumlu olarak CHP'nin birer propaganda aracı olarak vazifegörmüştür. Tüm bunlara rağmen dönemin koşulları da göz önüne alındığında, bu kurumlara ideolojik, kültürel ve toplumsal faaliyetler açısından da bir görev yüklendiği açıktır. Fakat bahsettiğimiz gibi CHP ile arasında organik bir bağ olması ve bu partinin bir nevi yan kuruluşu olarak çalışmalar yürütmesi, DP iktidarınca hoş görülmedi ve esasen görülmesi de beklenemezdi. Bu siyasi rekabet içerisinde de Halkevlerinin kapatılması gündeme geldi.

Her şeyden önce veher anlamda bir yokluk durumunda olan Türkiye için Halkevleri, toplumsal dokuya daha uygun olarak teçhiz edilseydi kuşkusuz çok daha yararlı olabilir ve varlığını da uzatabilirdi. Fakat Halkevlerinin CHP'nin yararına ideolojik misyonunun usarâhâten uygulaması, Halkevlerinin çalışmalarının akâmete uğramasında oldukça etkili olmuştu. Halkevlerinin kapatılması meselesinin ortaya çıkardığı en önemli durum ise bugünün de temel sorunu olan karşılıklı güvensizlik ortamına katkı sunmuş olmasıdır. Halkevlerinin kuruluşunda olduğu gibi kapatılmasında da pragmatik bir yaklaşım söz konusu olmakla birliktesiyasi parametrelerin de bu kararda etkili olduğunu düşünölmelidir. Halkevlerinin kapatılması noktasında yapılan karşılıklı ithamlar, politika alandaki kamplaşmanın da güçlölüğünü göstermektedir. Dolayısıyla Halkevlerinin kapatılması konusunun basında bulduğu yankı da Türk siyasi hayatındaki karşıtlığın ne denli baskın olduğunu ve ortak bir payda da buluşmanın zorluğunun farklı ve çarpıcı bir sonucunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi [BCA], 490.0.1/5.25.1.

BCA, 490.1.0/6.30.7.

BCA, 490.1.0.0/63.242.4.

BCA, 490.1.11/59.3.1.

BCA, 490.01/1006.883.1.

BCA, 490.0.1/1781.1218.2.

BCA, 030.18.01/127.89.11.

BCA, 030.18.01/127.81.18.

BCA, 030.18.01/127.89.19.

BCA, 030.18.01/130.90.19.

Belgesel Nitelikli Kaynaklar

T.C. Resmi Gazete (11 Ağustos 1951).

TBMM Tutanak Dergisi, (6.VIII.1951). Yüz Dokuzuncu Birleşim, Cilt:9.

TBMM Tutanak Dergisi, (8. VIII.1951). Yüz On Birinci Birleşim, Cilt:9.

Kitaplar ve Makaleler

ARIKAN, Zeki, (1999), "Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi" *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Cilt:6, Sayı:23, s.261-281.

A.S.Ç, (7 Temmuz 1950), "Halkevleri", *İstikbal*, Sayı:26, s.1.

ATAY, Falih Rifki, (1 Ağustos 1951), "Zor Rejimi", *Ulus*, No:10812, s.1,4.

BABAN, Cihad, (2 Ağustos 1951/1), "Halkevleri Davası 14 Mayıs'ta Halledilmişti", *Zafer*, No:821, s.1,2.

_____, (2 Ağustos 1951/2), "Halkevleri Dolayısıyla Yaratılan Bulanık Hava", *Son Saat*, , No:1812, s.1,2.

_____, (3 Ağustos, 1951), "Halkevleri ve Yaratılan Hava", *Zafer*.No:822, s.1,2.

BALTACIOĞLU, İsmayıl Hakkı, (3 Temmuz 1952), "Halkevlerini Kapatınız Memlekete Kötülük Ettiniz", *Yeni Adam*, Sayı:722, s.2.

- BAŞBUĞ, E. Dicle. (2013). *Resmî İdeoloji Sahnede – Kemalist İdeolojinin İnşasında Halkevleri Dönemi Tiyatro Oyunlarının Etkisi*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- BENLİHAN M., (1 Ağustos 1951), “Müsadere Kararı Karşısında: Ekseriyet İstibdadı”, *Ulus*, No:10812, s.2.
- CHF *Nizamnamesi ve Programı* (1931), Ankara: TBMM Matbaası.
- CHF *Üçüncü Büyük Kongre Zabıtları*, (1931), İstanbul: Devlet Matbaası.
- ÇEÇEN, Anıl, (1990), *Atatürk'ün Kültür Kurumları Halkevleri*, Ankara: Gündoğan Yayınları.
- DIRANAS Muhip, (10 Ağustos 1951), “Mal Beyanı”, *Zafer*, No:829, s.2.
- EMEÇ, Ragıp Selim, (29 Temmuz 1951), “Müsadere Kanunu”, *Son Posta*, No: 5637-1911, s.1,7.
- _____ (26 Temmuz 1951), “Nihayet Halkevleri de..”, *Son Posta*, No:5637-1908, s.1,7.
- ERCÜMENT, Pektaş. (15 Aralık 1950), “İktidarın Halkevlerine Gösterdiği Lâkaydı”, *Ses ışıık*, Sayı:901, s.1.
- ERKUT, Halil Sezai, (27 Temmuz 1951), “Halkevlerine İndirilen Darbe” *Ulus*, No:10807, s.2.
- FENİK, Mümtaz Faik, (31 Temmuz 1951), “Ara Seçimler ve Halkevleri”, *Zafer*, No:819, s.1,4.
- _____ (27 Temmuz 1951), “Gasp Değil Adalet Eseri”, *Zafer*, No:815, s.1,4.
- _____ (8 Ağustos 1951), “Bir Nutkun Pejmürdeliği”, *Zafer*, No:827, s.1,4.
- FENİK, Adviye, (5 Ağustos 1951), “Kim ve Kimler Konuşuyor”, *Zafer*, No:824, s.1,4.
- GENÇOSMAN, Kemal Zeki, (3 Ağustos 1951), “Yüzümüz Kalacak Mı?”, *Ulus*, No:10814, s.3.
- KARÁ, Adem, (2006), *Cumhuriyet Döneminde Kalkınmanın Mihenk Taşı Halkevleri (1932-1951)*, 24 Saat Yayıncılık.
- KARACAN, Ali Naci, (31 Temmuz 1951), “Ayıptır Efendiler”, *Zafer*, No:819, s.1,2.
- Kuruluşlarının Yıl Dönümü Halkevleri, (1932-1951-1963)*, (1963), İstanbul: C.H.P. İstanbul İl Gençlik Kolu Yayını.
- [ALSAN], Zeki MESUT, (29 Birinci Kanun), “Halk Evleri”, *Hakimiyeti Milliye*, No:3757, s.1,3.
- NADİ, Nadir, (29 Temmuz 1951), “Aman Sakıncılık”, *Cumhuriyet*, Sayı:9695, s.1,3.
- OKAY Cüneyd, (2014), *Halkevleri İçin Methiyeler. Halkevleri Şiirleri*, İstanbul: Doğu Kitabevi.
- ÖYMEN Hıfızrahman Raşit, (21 Ağustos 1951), “Halkevlerinin Düşündürdüğü”, *Ulus*, No:10831, s.2.
- SAFA, Peyami, (11 Ağustos 1951), “Manevi Karanlık”, *Ulus*, No:10822, s.1,4.
- _____ (3 Ağustos 1951), “Halkevleri Bahanesi”, *Ulus*, No:10814, s.1.
- SEBÜK Mehmet Ali, (3 Ağustos 1951), “Milletin Malını Millete, Partinin Malını Partiye”, *Vatan*, Sayı:3669, s.3.
- ŞİMŞEK, Sefa, (2002), *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- US, Asım. (28 Temmuz 1951), “Antidemokratik bir yıldırım kanunu geliyor”, *Vakit*, Sayı:12147-1395, s.1,2.
- _____ (10 Ağustos 1951), “Cumhurbaşkanının rolü”, *Vakit*, Sayı:12160-1408, s.1,2.
- YALÇIN, H. C., (9 Ağustos 1951), “Seçimlere Girmemek Fikri”, *Ulus*, Sayı:10820, s.1,3.
- YALMAN Ahmet Emin, (28 Temmuz 1951), “Birbirimize Kıymayalım”, *Vatan*, Sayı:3663, s.1,3.
- _____ (31 Temmuz 1951), “Kim Haklı?”, *Vatan*, Sayı:3666, s.1.
- YEŞİLKAYA, G. Neşe. (2003), *Halkevleri: İdeoloji ve Mimarlık*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- _____ (2011), “Halkevleri”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce - Kemalizm*, İstanbul: İletişim Yayınları, Cilt:2, s.113-118.
- Gazeteler**
- “Gençlik Teşkilatı”, (20 Mart 1931), *Akşam*, No:4468.
- “Müsadere Kararı Geniş Bir Teessür Uyandırdı”, (26 Temmuz 1951), *Akşam*, No:11783.
- “Halkevleri ve C.H.P Mallarının Müsaderesi Tasarısı Süratle Çıkıyor”, (30 Temmuz 1951), *Akşam*, No:11787.
- “C.H. Partisi Gerekirse Meclisten Çekilecek”, (1 Ağustos 1951), *Akşam*, No:11789.
- “Zenginler C.H.P. ye Binalar Veriyorlar”, (9 Ağustos 1951), *Akşam*, No:11797.
- “C.H.P. Şubeleri İçin Yeni Bina Teklifleri Yapılıyor”, (10 Ağustos 1951), *Akşam*, No:11708.
- “Eminönü Halkevi Binasını Ne Yapmalı”, (25 Ağustos 1951), *Akşam*, No:11813.
- “Eminönü Halkevi Ne Yapmalı”, (26 Ağustos 1951), *Akşam*, No:11814.
- “Eminönü Halkevi Ne Yapmalı”, (27 Ağustos 1951), *Akşam*, No:11815.
- “Türk Ocakları infisah ediyor”, (20 Mart 1931), *Cumhuriyet*, Sayı:2467.
- “Dünkü Tarihi Celse - Tarihi Karar”, (11 Nisan 1931), *Cumhuriyet*, Sayı:2489.
- “Halkevleri Ne Yapacak?”, (13 Şubat 1932), *Cumhuriyet*, No:2791.
- “İnönü ile Gazetecilerin Dünkü Hasbıhalleri”, (24 Temmuz 1951), *Cumhuriyet*, Sayı:9690.
- “Halkevleri İçin Kanun Teklifi Meclise Verildi”, (27 Temmuz 1951), *Cumhuriyet*, Sayı:9693.
- “C.H.P İl Teşkilatı Dün Bir Basın Toplantısı Yaptı”, (29 Temmuz 1951), *Cumhuriyet*, Sayı:9695.
- “Menderesin Halkevleri Tasarısını Müdafaası”, (6 Ağustos 1951), *Cumhuriyet*, Sayı:9703.
- “Menderesin, İnönüye Cevabı”, (8 Ağustos 1951), *Cumhuriyet*, Sayı:9705.
- “Halkevlerinin Tahsis Edildiği Hizmetler”, (4 Aralık 1951), *Cumhuriyet*, Sayı:9820.
- “Halkevleri ve Halkodaları Kütüphane Haline Getiriliyor”, (22 Temmuz 1953), *Cumhuriyet*, Sayı:10409.
- “Dün Halkevi Açıldı.”, (20 Şubat 1932), *Hakimiyeti Milliye*, Sayı:3808.
- “Müsadereye Doğru”, (20 Temmuz 1951), *Ulus*, Sayı:10800.
- “Müsadere Hazırlığı”, (21 Temmuz 1951), *Ulus*, Sayı:10801.
- “Kasım Gülek Yeni Bir Teklifte Bulundu”, (28 Temmuz 1951), *Ulus*, Sayı:10808.
- “Gaasıp Kimdir?”, (28 Temmuz 1951), *Ulus*, Sayı:10808.
- “İstanbul’da C.H.P.nin Protesto Toplantısı”, (29 Temmuz 1951), *Ulus*, Sayı:10809.
- “Menderes’in Oyunu”, (29 Temmuz 1951), *Ulus*, Sayı:10809.
- “Meğer Acelenin Sebebi Ne İmiş”, (30 Temmuz 1951), *Ulus*, Sayı: 10810.
- “Teşkilatın Protestosu”, (2 Ağustos 1951), *Ulus*, Sayı: 10813.
- “Müsadere Kanununa Malatyalılar İlk Cevabı Verdi”, (8 Ağustos 1951), *Ulus*, Sayı:10819.
- “Müsadere Kanunu çıktı”, (9 Ağustos 1951), *Ulus*, Sayı:10820.
- “C.H.P.liler Her Tarafı Azimli”, (9 Ağustos 1951), *Ulus*, Sayı:10821.
- “Cumhurbaşkanının tastiki üzerine C.H.P. Malları Hakkındaki Kanun Yürürlüğe Girdi”, (12 Ağustos 1951), *Ulus*, Sayı:10823.
- “Milletin Malı Millete Veriliyor”, 25 Temmuz 1951, *Zafer*, No:813.
- “Millet Nihayet Hakına Kavuşuyor”, (7 Ağustos 1951), *Zafer*, No:826.
- “Dünkü Meclisten Umumi İntibalar”, (8 Ağustos 1951), *Zafer*, No:827.
- “Gasbedilen Mallar Millileştirildi”, (9 Ağustos 1951), *Zafer*, No:828.
- “Halk Partisinin Yeni Binası”, (15 Ağustos 1951), *Sakarya*, Sayı:706.

- "B. M. Meclisi Halkevlerini Dün Millete İade Etti", (9 Ağustos 1951), *Son Saat*, Sayı:1819.
 "C.H. Partisinin Dünkü Protesto Toplantısı", (29 Temmuz 1951), *Vakit*, Sayı:12148-1396.
 "Menderes, İnönü'ye Şiddetle Hücum Etti", (9 Ağustos 1951), *Vatan*, Sayı:3675.
 "Halk Partisinin Elindeki Mallar", (27 Temmuz 1951), *Vatan*, Sayı:3662.
 "C.H.P. Meclis Grubu Bir Karara Varamadı", (1 Ağustos 1951), *Vatan*, Sayı:3667.
 "C.H.P. Genel Merkez Binası Boşaltılıyor", (22 Ağustos 1951), *Vatan*, Sayı:3688.
 "İnönü'nün C.H.P.lilere Bir Tebliği", (4 Ağustos 1951), *Vatan*, Sayı:3670.
 "H. Partisi Milletvekilleri Meclisi Terk Etdiler", (7 Ağustos 1951), *Vatan*, Sayı:3673.
 "Halkevleri Ne Yapılacak?", (12 Ağustos 1951), *Vatan*, Sayı:3678.

EKLER

I.

BCA, 030.18.01/127.89.11.

T. C.
 BAŞBAKANLIK
 MUAMELÂT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
 Kararlar Müdürlüğü
 Karar sayısı:
 2
 14061

KARAR

5830 sayılı kanun gereğince Devlete intikal eden binalardan ilişik listede yazılı olanların hizalarında gösterilen cihetlere tahsisi; Maliye Bakanlığının 6/12/1951 tarihli ve 3100/-97/20132 sayılı yazısı üzerine, sözü geçen kanunun 7 nci ve 13 üncü maddelerine göre, Bakanlar Kurulunca 12 / 12 / 1951 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

[Signature]

127.89.11
 030.18.01

Başbakan <i>[Signature]</i>	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı <i>[Signature]</i>	Devlet Bakanı _____	Adalar Bakanı <i>[Signature]</i>
Milli Savunma Bakanı <i>[Signature]</i>	İçişleri Bakanı <i>[Signature]</i>	Dışişleri Bakanı <i>[Signature]</i>	Maliye Bakanlığı ve EKO. ve T.B.V. <i>[Signature]</i>
Milli Eğitim Bakanı <i>[Signature]</i>	Bayındırık Bakanı <i>[Signature]</i>	Ekö. ve Ticaret Bakanı _____	Sa. ve So. Y. Bakanı <i>[Signature]</i>
G. ve Tokel Bakanı <i>[Signature]</i>	Tarım Bakanı <i>[Signature]</i>	Ulaştırma Bakanı <i>[Signature]</i>	Çalışma Bakanı <i>[Signature]</i>
			İşletmeler Bakanı <i>[Signature]</i>

3/14061

Valiliklerin, Bakanlar Kurulunca tekrar tetkik ve en elverişli hizmete tabii teklif edilme üzere, geri çevrilen tekliflerini havi liste

Teklif No:	İli	İlçesi	Eski teklif	Yeni teklif	İzahata
48	İstanbul	Beşiktaş	H.Konağı	H.Konağı	Valilik, kirada ve gayri müstait binalarda dağıtık bir şekilde oturan umumi mevazette bağlı dairelerin bir araya toplanabilmesi için Beşiktaş ve Üsküdar halk evlerinin, H.Konağı olarak kullanılmasına tekrar teklif etmektedir.
49	"	Üsküdar	"	"	
55	Konya	Belvadin	Okul, Kütüphane ve çeşitli kurslar	Sağlık merkezi	
66	"	Dinar	"	"	
67	"	Dinar (Sas- makpa bucağı)	"	H.Konağı	Valilik binasının bucağ müdürüyle ile Jandarma Karakolunu istiaab edebileceğini ve H.T.T.İdareesine de bir oda verilebileceğini bildirmektedir. (P.T.T.kira ile)
69	"	Şirindağ	"	Tarım, Veteriner ve H.Sabıllığı.	
76	Aydın	Merkez	Kütüphane, Öğrenci kurdu ve çe-	Emniyet ve seferberlik müdürlükleri	
77	"	Merkez (İncelikle- cağı)	şitli kurslar	Köy kadınları ağızci biçki dönme yurdu.	
78	"	Çine	"	Ortaokul pansiyon	
79	"	Germencik	"	Belediye (Kiraylı)	
82	"	Söke	İlkokul	Emniyet daireesi	
83	Eskişehir	Karşı	Açılacak orta- okul için	Açılarak ortaokul için	Mevcut dairelerin ihtiyacı varsa ona göre bir teklif yapması Valiliğe yazılmıştır. Valilik Karga ve Güre ilçelerinde başka dairelerin binaya ihtiyacı olmadığını ve şimdiye kadar bina terin edilemediği için ortaokul açılmadığını ve bu binalar ortaokullara tahsis edildiği takdirde 952 de ortaokulların açılacağını bildirmekte ve ilk teklifinde ısrar etmektedir.
84	"	Güre	"	"	
86	İzmir	Aksaray	Açılacak kız sanat okulu ve kütüphane	Mst kat kız sanat okulu, kitaplık kıyımın Kütüphane	Valiliğin id'arına göre başka dairelerin binaya ihtiyacı yoktur. ve açılması mukarrer kız sanat o. için başka bina bulunamayacaktır.
	Denizli	Merkez	H.Konağı		Valilik ilk teklifinde resmi dairelerin tamamı kirada ve gayrimüstait ve yanına maruz yerlerde oturdüğün- dan bahsile talkevinin H.Konağı il merkezinde esasen H.Konağı bulun- duğu ve yeni inşa edilecek H.Konak- ları arasında da alınmadığı için Va- liliğin ilk teklifine göre muamele ya- pılması uygun görülmektedir.

030 18 01 127 89 11

III.

BCA, 030.18.01/127.89.11.

5830 Sayılı Kanunla Devlete intikal eden binaların tahsisi hakkında Valiliklerin teklifini havi 7 linci cetvel

Sıra No	İli	İLÇESİ	NEV'İ	HANGİ BAKANLIĞA TAHSİS ETELECEĞİ	NE OLARAK KULLANILACAKI
151	Zonguldak	Merkez (Kilimli bucağı)	Halkevi	Milli Eğitim Bakanlığı	Ortaokul ilkokul
152	"	Bartın	"	Sağlık ve Sos.Yr.Bk.	Hastahane
153	Sinop	Gerze	"	Maliye Bakanlığı	H.Konağı (İlçede H.Konağı yoktur.)
154	Elazığ	Merkez (Harput-bucağı.)	"	"	H.Konağı (Fucak Md.Jandarma,şimdiki Kitaplık kısmı Kütüphane)
155	Denizli	Çivril	"	"	Sağlık Merkezi
156	Sivas	Gürün	"	Milli Eğitim Bk.	Ortaokul
157	"	Sugehri	"	Maliye Bakanlığı	Maliye Dairesi
158	"	Şarkışala	"	"	"
159	"	Yıldızeli	"	"	H.Konağı (Hükümet Konağı yoktur.)
160	"	Zara	"	Adalet Bakanlığı	Adalet Dairesi
161	Aydın	Merkez	Orta Man. okul binası.	Valilik	İlkokul (Kira ile)
162	İstanbul	Çatalca	Halkevi	Valilik	İlkokul (Kira ile)
163	"	Eminönü	"	Milli Eğ.Bakanlığı.	Talebe lokali olarak kullanılmak üzere.
164	"	Eyüp	"	Maliye Bakanlığı	H.Konağı (Kaymakamlık,Maliye Hükümet Tabiiği,salon (kültürel ve sosyal toplantılara)
165	"	Fatih	"	Milli Eğ.ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıkları	Şimdi dispanserin işgalindeki kısım dispanser,diğer kısım pertevniyal binası
166	"	Kartal	"	Milli Eğ.Bakanlığı	Hükümet Konağı
167	"	Şile	"	"	"
168	"	Yalova	"	Sağlık ve Sosyal Yardım Bk.	Dispanser
169	Denizli	Merkez	Parti binası	Milli Eğitim Bak.	Akşam Kız Sanat Okulu
170	"	Acıpayam	Halkevi	Sağlık ve Sosyal Yrd.Bk.	Sağlık Merkezi
171	"	Buldan	"	Valilik	İlkokul (Kira ile)
172	"	Çal	"	Özel İdare	Sağlık Merkezi
173	"	Sarayköy	"	Sağlık ve Sosyal Yardım Bk.	Sağlık Spor Kulubu Sağlık mer.
174	"	Tavas	"	Tarım ve Sağlık ve Sosyal Yr.Bk.	Sağlık Merkezi
175	"	Tavas (Kızılca-bölük bucağı.)	"	Maliye Bakanlığa	Hükümet Konağı
176	Tokat	Erbaa	"	Belediye	Belediye dairesi (kira ile)
177	"	Niksar	"	Valilik	İlkokul (Kira ile)
178	"	Reşadiye	"	Sağlık ve Sos.Yr.Bk.	Dispanser ve H.Tabiiği.

1000 18 v1 127 89 11

IV
BCA, 030.18.01/130.90.19.

T. C.
BAŞBAKANLIK
MUAMELEAT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
Kararlar Müdürlüğü
Karar sayı:
16030

KARAR

5830 Sayılı Kanunla Hazineye intikal eden Ankara Halkevi-
nin Kütüphanesi ve binanın kullanılmasına lüzumlu eşya ile birlikte,
gerekli tamir ve idare masrafları taraflarından yapılmak üzere, intil-
faının Türkocagına tahsisi ve 8/II/1951 tarihli ve 3/13909 sayılı
kararın Ankara Halkevine ait hükümler kaldırılması; Maliye Bakan-
lığının 8/II/1952 tarihli ve 3100/97/21048 sayılı yazısı üzerine,
5830 sayılı kanunun 7 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 18 / 19/1952
tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

19 50 15
01
02

Başbakan ve
Dişigileri B.V.

Devlet Bakanı
Hastahane Yardımcısı

Devlet Bakanı
M. Aksoy

Adalet Bakanı
O. S. Ekin

Milli Savunma Bakanı

İçişleri Bakanı
S. ve S. B.V.

Dışişleri Bakanı

Maliye Bakanı

Milli Eğitim Bakanı

Barındırma Bakanı

Eko. ve Ticaret Bakanı

Sa. ve So. Y. Bakanı

G. ve Tekel Bakanı

Tarım Bakanı

Ulaştırma Bakanı

Çalışma Bakanı

İstatistik Bakanı ve
GUM. ve T.E.V.

V.
BCA, 490.01./1006.883.1.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

I4/9/35

C. H. P. Genel Sekreterliği

Günleme: 28 Eylül 1935

Sayı: 4109

Eki:

yüksek katına

Ö N S Ü Z

Aldığım ödevle gezdiğim yerlerde gördüğüm halkevlerini ayrı ayrı ra-
porlarla oldukları gibi göstermeğe çalıştım. Bu genel raporlarda Hal-
kevlerimizin bu günkü durumunu izah etmek isterim.

İslamın cemisi, Hristiyanın kilisesi olduğu gibi Kemalist
mezhebinin de Halkevleri bence birer mabedidir. Ben Halkevinden bunu
anlıyorum. Kemalist devrim acunda eşit eşit olmayan, batı sosyal mek-
teplerinin simdiye kadar izah etmedikleri yepyeni bir ekol olarak m-
utalea edilebilir. Kemalist devrim hukukig, sosyal, ekonomik, hatta fi-
lezofik bakımdan cihan sosyal hacminde tam ve orijinal bir devrimdir.

Türk Ocakları infisah edivor Bu teşekküllerin millî bir rolü kalmamıştır

Ocakların bütün tesisat ve teşkilâtı
Halk Fırkasına intikal ededcektir

1. Fırkası Merkezi Umumisi ittihaz edilecek olan Ankara'da Türk Ocakları Merkez binası ile Ocaklar reisi Hamdulla Suphi B.

Ankara'dan verilen bir habere göre Türkocaklarının H. Fırkasına libakı fikri tahakkuk etmiştir. Ocaklar kurultayı 23 nisanda fevkalâde bir ictima aktecektir. Hamdullah Suphi Beyin. Ocağın tarihl vazifesini ifa ettiği fikrinde olduğu söyleniyor.

Türkocaklarının inkılâp muvacehesinde vazifesini tamamen ifa etmiş addedilemiyeceği, bundan sonra millî bünye ve vazifeler itibarile hiç bir rolü kalmamış olduğu ekseriyette kabul edilmektedir. Binaenalevî Ocakların mütevaris sekiile tam bir infisaha gittiği tahakkuk etmiştir. Bu teşekküllerin hizmet ve mesai farzını deâstirerek başka bir vaziyete inkılâp ey'ememesi lâzımdır.

Ocakların lâğvinden sonra bütün Ocak binalarının halk evleri ittihaz edilmesi, bundan sonraki faaliyet için Fırka

lar heyetinden ayrılan hars heyetinin bir program hazırlaması, bu işlere mislinin Ocaklar merkez heyeti binasına mukaddeme olarak Fırka Merkezi umumisinin Ocaklar merkez heyeti binasına taşınması, Ocak matbaasının Fırka neşriyat encümeni emrine verilmesi muhtemeldir.

Bu suretle Fırka matbaası ile bir çok kitap basarak halka tevzi etmek imkânını bulacak, neşriyat encümeni ile Hars encümeni beraber çalışacaktır.

Faşist teşkilâtı mı?

Diğer taraftan Fırkada Faşist teşkilâtını andırır bir gençlik teşkilâtı yapılması, memleketin her tarafında şubeleri bulunması yeni esaslar cümlesindedir.

Halkevleri ve C. H. P. mallarının müsaderesi tasarısı süratle çıkıyor

“Fransız ihtilâlinde bile böyle bir tecavüze rastlanmamıştır,,

Dün pazar olmasına rağmen, tasarısı müzakere eden Adalet Komisyonunda Kâmil Boran böyle söyleyerek tasarının 5 kişilik bir ilim heyetine tetkik ettirilmesini istedi. Teklifi kabul edilmeyince müzakereleri terketti.

Ankara barosu reisi: “Gücü gücü yetene bir hukuk düsturu değildir, hak mahkemede aranır,, diyor

Ankara 30 (Akşam) — Dün pazar olmasına rağmen toplanan Adalet komisyonu, Halk Partisinin mallarına ait kanun tasarılarını müzakere ve altı maddesini kabul etmiştir. Bu toplantıda hazır bulunan komisyon üyesi (C.H.P.) Kâmil Boran, ezimle demiştir ki:

«— Başta Refik Şevket İnce olmak üzere yedi milletvekilli arkadaşımızın imzasını taşıyan kanun teklifinde mucip sebep olarak, siyasi ahlâk icabı ve siyasi ananenin testisi ileri sürülmekte, fakat hiç bir yerinde hukuki kaide, hukuki prensip esaslarından bahsedilmemektedir.»

Fransız ihtilâlinde bile böyle bir tecavüze rastlanmadığına işaret eden hatip:

«— Mecliste ekseriyete dayanan bir partinin bu çeşit kanunları çıkarmağa hakkı yoktur ve çıkaramaz. Bu kanun bir hukuk devleti kanunu ve bir inkılâp kanunu değil, hak ve hürriyetin çiğnendiği kanun olacaktır.» demiştir.

Kâmil Boran, teklifin beş kişilik bir ilim heyetine tetkik ettirilmesini istemiş ise de bu

Kâmil Boran

isteği reddolunmuştur. Kâmil Boran, bunun üzerine toplantıyı terk etmiştir.

Dün Adalet komisyonunda 6 maddesi kabul edilen kanun teklifi bugün Bütçe komisyonunda görüşülecektir. Tasarının çarşamba günü Meclis toplantısında umumî heyete getirilmesine çalışılmaktadır.

(Devamı 2 nci sahifede)

Ispanyanın protestosu

İngiltere ve Fransa'nın tutumu birer nota ile protesto edildi

Madrid 30 (AP) — İspanyol Dışişleri Bakanlığundan dün bildirildiğine göre, İspanya cereyan eden Amerikan - İspanyol görüşmelerine karşı İngiliz ve Fransızların muhalefetini resmen protesto etmiştir.

Belirtildiğine göre, İspanyanın Londra ve Paris'teki büyük elçileri geçen cuma günü İngiliz ve Fransız hükümetlerine birer belirtmektedir.» denmektedir.

Hükümet tarafından nesredilen beyanatta: «Tevdi edilen notalar, gayridostane hareket tarzlarının bütün mesuliyetinin her iki hükümete raci olduğuna belirtmektedir.»

(Devamı 2 nci sahifede)

Halkevlerinin tahsis edildiği hizmetler

**39 Halkevi okul, 21 Halkevi de
hükûmet binası olarak
kullanılacak**

Ankara 13 (a.a.) — Maliye Ba-
kanlığından tebliğ olunmuştur:

İllerden alınan malûmata göre,
5830 sayılı kanuna istinaden hazi-
neye 434, köylerin tüzel kişiliğine
378, belediyelere 113, özel idareye
36 olmak üzere cem'an 961 gayri-
menkul intikal etmiştir.

Hazineye intikal eden gayrimen-
kuller meyanında bulunan Hal-
kevleri binalarından 99 adedi Ba-
kanlar Kurulunca aşağıda gösteri-
len hizmetlere tahsis edilmiştir.

1 — 39 Halkevi binası lise, orta-
okul, ilkokul, sanat okulu ensti-
titüsü, kütüphane, ve öğrenci pan-
siyonu olarak kullanılmak üzere
Millî Eğitim Bakanlığına tahsis
edilmiştir.

— Arkası Sa. 5, Sü. 2 de —